

אזהרת מסע

פרק מרומן בכתובים

כמו תמיד כשנפגשנו בחורף, דבר ראשון התלוננו על הקרחות. המוח קופא, רונן אמר, איך אפשר לחיות ככה. סיוט, אמרתי לו, סיוט. מתי כבר ניסע לאיסטנבול שנינו, נסדר את זה כבר?

גם זו הייתה בדיחה קבועה בינינו, פנטזיה על נסיעה משותפת לבירת השתלות השיער של המזרח התיכון ואירופה. האסייאתים משתילים בהודו או תאילנד, צפון ודרום אמריקנים במקסיקו, אפריקנים בדרום אפריקה. לנו יש את איסטנבול. גלגלתי עם רונן את בדיחת השתלת השיער הקבועה, אבל גם פחדתי. מאוד. פחדתי מהזקנה, פחדתי מקמילת הגוף. פחדתי מהסקס-אפיל שנראה כמפנה לי עורף, מפוהק ואדיש. המילה "נעורים" מגיעה מהמילה "ערות", ואני פחדתי להיכבות. פחדתי מאובדן האון. ופחדתי מתלות. לא שעשיתי הרבה כדי למנוע את הבלתי ניתן למניעה, או לעכבו. הנה ישבנו, רונן ואני, בבר מעונן מעשן, שתינו בירות ושוטים של ויסקי, מולנו קערת בייגלה שהברמן, זו פעם שלישית, שב ומילא.

שמעתי, רונן אמר, שעושים שם גם שאיבת שומן מהבטן והשתלה חוזרת בתחת. איזה פיגורה זה בטח עושה, מה?

צחקתי, נשנקתי מהסיגריה. השתעלתי. בקצות העיניים דחקו בי דמעות. הרגעתי את הנשימה, שתיתי עוד לגימה מהבירה. אני מפחד להזדקן פה, אמרתי לו. תחשוב על זה, להיות בבית אבות מלא גרמנים. זה בטח המקום הכי בודד ביקום. אני זוכר, רונן אמר, כבר דיברנו על זה פעם. אמרת לי שלא רצית להזדקן בישראל. זה יותר אמריקה מאמריקה שם, עם סגידת הנעורים שלהם. שלנו, אמרתי. שלנו.

הוא הסתכל עליי, שלח אליי יד ופרע את פנטום שערי. אתה יודע, הוא אמר, קראתי כתבה בסוף השבוע, על למה לועגים לגברים שמשתילים שיער. נו, אמרתי לו, מה כתבו?

שום דבר חדש, הוא אמר. שהשתלת שיער זה תחפושת, שזו העמדת פנים ובריחה. ראינו אבל גם כאלה שאמרו ששיער יפה וסמך מייפה כל אחד, ולמה לא, וטורקיה הרי זול וקרוב.

פחת, אמרתי לו, זול. בטח ראינו הייטקיסט. ואז אני לא זוכר מה הוא אמר. נסוגותי פנימה, אל דבר אחר שהטריד אותי. טרדה שליוותה אותי כבר שבוע. הכנסתי את עצמי, בלי כוונה או משים, למצב שלא רציתי

להיות בו ולא ידעתי איך לצאת ממנו. טיפש כמו טיפש אחד הייתי, לא חכם כמו ארבעים חכמים.

ברירת מוחות? הוא אמר.

זה היה הסימן הקבוע שלו להגיד לי ששוב נדדו מחשבותיי.

אני יודע, סליחה.

מטריד אותך משהו.

לא, הכול טוב.

הוא הסתכל עליי, לא מאמין אבל גם מחליט לא ללחוץ. טוב, הוא אמר. אני הולך להשתין.

הוא דילג מטה מהכיסא של הבר.

תגיד, אמרתי לו, הגשת השנה למלגה ההיא?

כן, הוא אמר. קובץ שירים. למה?

שיט, חשבתי, שיט. ולרונן אמרתי, לא משנה, לא משנה, לך להשתין.

רציתי לדבר איתו על זה, מאוד. אבל גם על סודיות חתמתי בין כל שאר הטפסים.

באורדו או בספרדית, בתאית, בטורקית או בפינית, פעם בשנה מעניק הסנאט של ברלין מלגות לכותבות וכותבים בשפה שאינה גרמנית. כל שצריך לעשות הוא לשלוח עשרים עמודי רומן, מחזה או שירה, בכל שפה שהיא, ולצרף מכתב נלווה וקורות חיים. בוועדת המלגה יושבים כל שנה שבעה שופטות ושופטים. וכך, משעובר התאריך האחרון להגשה, בודקים בסנאט מה הן שבע השפות הגדולות באותה השנה ופונים לשבעה אנשים, דוברים ודוברים של אותן השפות, מזמינים אותם להצטרף לוועדת השיפוט.

והם פנו אליי. לפני שבוע כבר. ואני אמרתי כן בטח. למה לא. איזה טיפש.

את רשימת השמות עדיין לא ראיתי, אבל לא היה לי ספק. עם כל אחת ואחד מאלה שהגישו היו לי קשרי חברות או ידידות. לא היה אחד שהגיש שאיתו לא שתיתי יחד באיזה בר, לא הייתה אחת שלא ישבתי איתה בארוחת ערב שמחה, שאיתה לא הקראתי בפסטיבל לספרות, שאיתו לא רקדתי באיזו מסיבה או הלכתי יחד לשחות באגם או שרתי קריוקי או לא יודע מה.

ואחד מביניהם, רונן. קרוב ממנו לא היה לי בעיר.

רונן חזר בדיוק מהשירותים, מדרגות שעולות מתוך עולם תת־קרקעי מחולק למחלקות ותאים של משתינים, מסניפים, מזדיינים לפעמים, אבל לא בשעת ערב כזאת, מוקדם עוד. ראיתי אותו עולה ומפנה לעצמו דרך בין היושבות, העומדים ועוד שאר מגדרים שלעברית אין איך לבטא. בדרך אליי, ראיתי, תפס אותו אבישק, מוכר הפרחים. איש מכפר ליד מומבאי שמסתובב בין הברים באזור הזה של העיר ומוכר למבילים ורדים אדומים. לא מזמן הוא קנה לעצמו מצלמת פולארואיד, משלימה את האנכרוניסטיקה הנוסטלגית שאותה הוא מוכר ומגיש. כמה געגועים. כמה געגועים.

בעברית מצריך שמו ניקוד. ראיתי, אם כן, את אַבִּישֶׁק ואת רונן מפלסים את דרכם לכיווני, אבישק מחזיק את הזר האדום מעל לראשו, כמו מדריך תיירים. היה צפוף, אסור

שיימעכו, הפרחים. אנשים נכנסו מהבר ויצאו, עטופים מעילים וכובעים וצעפים, הדלת הנפתחת מכניסה פנימה אוויר קר שמאוורר ומצנן את הבר. אבישק ורונן המשיכו בדרכם ואז הגיעו אליי. אמרנו שלום, אבישק ואני. בפעם הראשונה שנפגשנו, בחורף בשנה שעברה, שאלתי את אבישק, עוד לפני ששאלתי לשמו, מאיפה הוורדים שהוא מוכר. קר מדי, קר מדי, בעונה הזו לא גדלים כאן פרחים כאלה, היה לי ברור. מהשוק הסיטונאי של ברלין, הוא אמר. אבל מטיסים אותם הנה מקניה או מאקוודור. אלה מקניה, הוא אמר. דיברנו אז, אבישק ואני, על שרשרת האספקה שמאפשרת לי לקנות בלילה חורפי בברלין בשני אירו וחצי ורד טרי שגדל בקניה. מאז אני משלם לו ארבעה אירו אם אני קונה פרח. אני שם אותו על הבר, בתוך בקבוק בירה ריק, שם בפנים קצת מים. דרך ארוכה הוא עשה, שישתה.

אבל הפעם גם רצינו תמונה, רונן ואני.

ביקשתי מהברמן כוס מים, בחרתי ורד אדום. אז הסתובבנו עם הגב לבאר, מול אבישק. הרמנו את הברירות, אני עשיתי דאק פייס, אבישק צילם. הוציא את סרט הצילום המרובע וחיכה שצ'למנו הכימי יופיע עליו מן החושך. אז אירע הפלא הזה, הנשכח. שילמתי לו. הוא אמר תודה והסתובב והלך. חיבבתי אותו, אף על פי שספגתי ממנו פעם או פעמיים הערה הומופובית. פרחים סטרייטיים הם, הוורדים.

אז הסתובבנו שוב, רונן ואני, הנחנו את התמונה על הבר. הבטנו בנו. תמונה חמודה, חברים טובים. מה יהיה, חשבתי, מה יהיה עם המלגה, מה יהיה עם התחרות, איך אשפוט יופי, איך אשפוט חברים. רונן גישש מתחת לבר, הוציא עט מהכיס, השלים בעטו על הפדחת שלי ועל הפדחת שלו את מחלפות השיער שהתנערו מאיתנו, בלי שוב. השתיקה השתוללה בתוכי אבל החלטתי להמשיך ולשמור על תענית הדיבור שלה התחייבתי. איך אוכל לספר לחבר מה שלומי כשמה שמציק לי הוא מה שהתחייבתי לשתוק עליו? אולי תספר לו ודי, חשבתי. אז מה אם חתמת. מה זה חשוב.

שלושה ימים אחרי שהסכמתי להיות חבר בוועדת השיפוט נפגשנו בזום, חברות וחברי הוועדה, לפגישת הכנה. במיילים לפני הפגישה ניסיתי, בלי הצלחה, לשכנע אותם שניפגש פנים אל פנים. יותר מאשר רציתי להבין את ההליך הפורמלי של עבודת הוועדה, רציתי לשאול שאלה שמקומה במסדרון או במטבח, לא בשיחה הרשמית סביב השולחן. אבל הזדמנות כזו לא ניתנה לי. אמיל, קורא הצרפתי (שקרא גם רומנית, איטלקית ואנגלית), לא היה בברלין; סאסקיה, שקראה פולנית (צ'כית, סלובקית, אנגלית) הייתה צריכה לשמור על הילדים. בזום אין שיחות מסדרון. אצטרך, ידעתי, לשאול אותם בממד האחד שבו נדבר. אמיליה, קוראת הספרדית (שקראה גם פורטוגזית, איטלקית ואנגלית), ניהלה את הפגישה. הצגנו את עצמנו. היא הייתה עורכת ומתרגמת, מהגרת ותיקה מבואנוס איירס. חוץ ממנה, מסאסקיה ומאמיל היו על המסך גם חלימה, שקראה ערבית (הולנדית, דנית, אנגלית), גרישה שקרא רוסית (אוקראינית, אנגלית), דניז, שקרא טורקית (אלבנית, אנגלית) ואני. זה היה מרגש. היינו כמו שגרירים, אבל של לשונות, לא של משטרים. ודיברנו כולנו זו עם זו בלשון הגירנתו, גרמנית בשבעה מבטאים. אמיליה הסבירה את תהליכי הבחירה. כל אחת ואחד יקראו את הטקסטים בלשונם. את האנגלית נחלק בינינו. את הטקסטים

שהוגשו בשפות בלי ייצוג בוועדת השיפוט יקראו קוראים חיצוניים, שיגישו לנו חוות דעת וסיכומים. אז נמליץ על מועמדים ומועמדות נבחרים, נדבר על ההמלצות בינינו ונבחר. אחרי שהובהרו ההליכים הפורמליים ביקשתי לשאול שאלה. עדינה ופרטית. לא רשמית. ושאלתי.

אבל לא, הם אמרו. לא נראה היה שיש להם בעיה כזו, חברות, חברים, מכרות, מכרים. עולם כותבי האנגלית בברלין גדול מדי לסכסוכים ביצתיים שכאלה; עולם כותבי הצרפתית מבוזר מדי; וכזה גם עולם כותבי הספרדית; ההגירה הטורקית ותיקה מדי וגם גדולה מכדי שהקשרים הבין-אישיים יהיו כל כך הדוקים בין כולם. לא, אין בעיה. רק חלימה הבינה על מה אני מדבר, סיפרה על קשיים דומים, מבנים חברתיים כמו־משפחתיים, תחושות של קרבה ושל מגיע לי. אנחנו הרי מכירים. אנשים שעושים פרצופים.

על הבר רונן שיחק עם העט. קשקש עוד שערות על ראשינו. תגיד, אמרתי לו. אז על מה אתה עובד עכשיו?

הוא הסתכל עליי מהצד במבט שואל. מתבונן. אמרתי לך, הוא אמר. הגשתי שירים. נו טוב, אמרתי לו. אבל אתה תמיד עובד במקביל על כמה דברים. בסדר, אם לא בא לך אל תספר. לא צריך.

זה אתה זה שלא מספר, הוא אמר. אבל אם אתה לא רוצה לדבר, בסדר. תשמע. שומע.

יש לי, הוא אמר, מזימה ספרותית.

נשמע מעניין.

תקשיב, הוא אמר. הפשע המושלם.

כן.

הפשעים המושלמים, הוא אמר.

חיכיתי.

הפשעים המושלמים כולם, הוא אמר. כולם מושלמים באותו אופן. נכון? הנהנתי.

טוב, הוא אמר. בוא נגדיר.

צריך, אמרתי, שהפושע לא ייתפס.

נכון, רונן אמר. צריך שהפושע לא ייתפס. אבל זה לא מספיק. צריך שהפושע לא ייתפס לא בגלל טיפשות או חולשה או רשלנות של הבלש או של המשטרה, אלא בגלל התכונות ההפוכות אצל הפושע, חוכמה, כוח או אומץ, דיוק. ואז צריך שכל התכונות האלה של הפושע יתגלמו בפשע עצמו. תכנון חד ומדוקדק, ביצוע בלי דופי, ושום סימן מיותר שממשמש ראייה.

זה נשמע לי כמו תיאור של שלמות ספרותית. אבל לא רציתי להפריע לו. אוקיי. מה שאני מחפש, הוא אמר, זה פשע מושלם עם שלמות אחרת. לא כמו זה שכולם מכירים. אני מחפש פשע שכל מי שיש להם עניין בדבר יוכלו לראות בלי שום קושי מי פֶּשַׁע, ולדעת בדיוק איך פֶּשַׁע וידעו בלי שום קושי גם למה. זה יהיה (הוא דיבר מהר יותר, נרגש) פשע חשוף, מבין? פשע גלוי. והשלמות שלו (קול מורם, אצבע מורה בגובה המצח)

תהיה בזה שהאופי הגלוי של הפשע לא ישנה כלום. פשע שופע, הוא אמר. שאור השמש (המחטא! המחטא!) לא יחטא אלא ירהיב. ובכל זאת אף אחד לא יעשה כלום בעניין. כי לא יוכל, הוא אמר. פשע מושלם, אחרת.

תשוקה די אבסטרקטית, אמרתי. וגם די צורנית, אם זה לא סותר. רונן אמר שכל התשוקות צורניות. למה כולם הולכים לג'ים ומפסיקים לאכול לחם? זה הצחיק אותי. הוא הדליק סיגריה.

טוב, אמרתי לו. בסדר. אבל יש לך חומר חיים שאתה רוצה ליצוק לתוך התשוקה הצורנית הזאת שלך? יש לך עלילה? לא, רונן אמר. חשבתי שאתה תעזור לי. מניאק, אמרתי לו. למה, הוא אמר. אתה טוב בזה. חנפן. שרלטן.

ראש אבטיח! צעקתי בבר, על הסכין, על הסכין! היפי מזדקן, קוקו שאריות! מסביב הביטו בנו המתהללות, המתהוללים, ועוד שאר מיני מגדרים שלעברית אין איך לבטא.

טוב, אמרתי לו. תן לי יום או יומיים. אני אחשוב על זה. בטח, רונן אמר, כמה שתצטרך. ועכשיו תספר לי סוף-סוף מה מציק לך, או שאני הולך. המלגה ההיא, אמרתי לו. איזו מלגה, הוא אמר. נו, זו שהגשתי אליה! של כתיבה בברלין בשפות שלא גרמנית! מה איתה, הוא אמר. אני בוועדת השיפוט השנה, אמרתי לו. אני קורא את ההגשות בעברית. די, הוא אמר. באימא.

איך זה קרה?! כתבו לי, שאלו אם אני רוצה, אמרתי שכן. הופה, יפה לך! בוא, הוא אמר, בוא נרים על זה כוסית קטנה. תגיד, אמרתי לו, אתה אירוני איתי? מה יפה לך, אתה צוחק עליי? למה צוחק, הוא אמר. זה בטוח מעניין. איך הכסף? ממש מעט, אמרתי לו, אבל זה לא העניין, מה, אתה לא קולט? כן, הוא אמר. קולט.

נו, אמרתי לו. מה אני אעשה? מה תעשה. תקרא את ההגשות ותבחר מה שבעיניך הכי טוב. כן, אמרתי לו, זה גם מה שהם אמרו לי, בפגישה, כשדיברתי איתם על זה. לא משנה, אמרתי לו, תעזוב.

מה תעזוב, הוא אמר, אתה תצטרך לקרוא את ההגשה שלי ושל (שמות. שמות. פזורת הספרות העברית בברלין. חברים, חבורת). ולהחליט למי מאיתנו אתה נותן את הכסף! טוב, תראה, אמרתי לו. זה הרי לא הכסף שלי. וגם ההחלטה לא שלי. זה המלצות משותפות של הוועדה. זה לא אני נותן כסף לדוד או רינה או רות. כן, ברור, הוא אמר.

אבל אתה הרי מבין את הקצ'ן, אמרתי לו. אין לי מאחורי מי להתחבא. בכל ועדת מלגה אחרת, בכל ועדת פרס, בכל מערכת של כתב עת או מערכת של הוצאת ספרים, אם חבר מגיש, אתה תמיד יכול להגיד שמע, אני דווקא הייתי בעד, אבל שאר חברי המערכת חשבו שזה לא מתאים. כאן אין לי מאחורי מי להסתתר. אני לגמרי חשוף. ומצד שני, אין על הבחירה שלי שום ביקורת. אני הרי היחיד בוועדה שיכול לקרוא את זה. אז בכל מה שקשור לעברית, זה תלוי אך ורק במה שאני אומר.

הוא נשם ונשף ואמר כן. טוב, בוא נעשה לחיים, אדוני השופט. אני לא יודע אם אני יכול לקבל ממך את הצ'יסר הזה, אמרתי לו. זה בסדר, הוא אמר. רשמית אני הרי לא יודע שום דבר מכל זה.

תגיד, אמרתי לו. איסטנבול.

איסטנבול, הוא אמר.

בירת הניתוחים האסתטיים, אמרתי.

כן, הוא אמר.

עושים שם גם ניתוחים אתיים?

למה, הוא אמר. מה אצלך אתה רוצה לעשות יותר טוב?

או יותר רע, אמרתי לו.

אם יש רגע, זה היה הרגע, אני חושב.

בבית שתיתי כוס מים ואז עוד אחת ואז מילאתי שוב והנחתי את הוורד בכוס. שישתה גם הוא, הקנייתי. את הכוס עם הוורד השארתי על השולחן במטבח. לידו התמונה של רונן ושלי, שופעי שיער, מאחורינו על הבר הוורד שהבאתי הביתה איתי. הלכתי למקלחת. אהובתי ישנה בעומקי הדירה. לא רציתי להסריח לה. נשטפתי, חפפתי שיער, בזהירות. בכל זאת התנקזו חוטי שערות אל חור הניקוז. חשבתי לאונן וויתרתי. התנגבתי, אספתי אותן, בדלי שער ראשי, זרקתי לפח. הסתכלתי על עצמי במראה, העברתי יד והלכתי לישון. במיטה התחבקנו. די עם זה. סגרתי את היום.

בבוקר קמתי, העברתי חצי שעה במיטה, הלכתי למטבח להכין לי קפה. מיקה כבר הייתה בעבודה. ישבתי במטבח, מול התמונה והוורד. חשבתי על רונן, מחפש עלילה. ניסיתי להעמיק במילה עלילה. מה היא מגלמת. מה המילה עלילה מספרת. עלילה היא מעשה. עלילה היא פעולה. עלילה היא בדיה. עלילה היא הונאה. עלילה היא האשמה. עלילה היא היות עלול. לקחתי לסלון את הוורד ואת התמונה של רונן ושלי ואת הקפה. התיישבתי מול המחשב. חיפשתי בגוגל "איסטנבול השתלת שיער מחיר". חיפשתי בגוגל מה גובה המלגה ההיא. חשבתי, כן, זה יספיק לנו. פשע מושלם אחר. עם עודף לבזבזים.